

ЦЕНТР ПРАВОВИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«РОЛЬ ПРАВА ТА ЗАКОНУ
В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ»**

13-14 лютого 2015 р.

**Київ
2015**

ББК 67.0я43
УДК 340(063)
Р 68

Р 68 **«Роль права та закону в громадянському суспільстві»:** Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 13-14 лютого 2015 р.:– К.: Центр правових наукових досліджень, 2015. – 140 с.

Подані на конференцію матеріали видаються в авторській редакції.

Рекомендовано до друку рішенням Правління ГО «Центр правових наукових досліджень» від 16 лютого 2015 р. (протокол № 123).

ББК 67.0я43
УДК 340(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Бурчак А. А. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ, МЕТА ТА ФУНКЦІЇ.....	7
Орешкова А. Ф. ПРИНЦИП «ТРАНСПАРЕНТНОСТЬ» У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	8
Пащука Т. В. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОЛІТИЧНИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ПІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1919–1939 РР.)	10
Савонюк Р. Ю. СТАНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ І НАУКИ В КРИМУ В 1918-1920 РР.: РОЛЬ І ВНЕСОК КИЇВСЬКОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ	13
Топчій І. І. ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ ДО ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ	16
Чубата М. В. ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО БУДІВНИЦТВА ЗА ДОБИ ДИРЕКТОРІЇ УНР В ІСТОРИКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	18
Южека Р. С. ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН	21

НАПРЯМ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Білоус К. В. ПРИНЦИП ПОДІЛУ ВЛАДИ ТА МЕХАНІЗМ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ	23
Ковбаса Ю. В. РІШЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ: ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	25
Крутіков В. С. ШЛЯХ ДО УСПІХУ ЧЕРЕЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ ВЛАДИ	27
Моцар М. Р. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ДО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	30

НАПРЯМ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Бобрик В. І. РЕАЛІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ ПИСЬМОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬСТИЧНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЯК СПОСІБ ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ	32
Гришаєва Н. І. ЦИВІЛЬНОПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА БЕЗГОТІВКОВИХ КОШТІВ	34
Губська А. В. ЕЛЕМЕНТИ ГРУПОВОГО ПОЗОВУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	36

Парубець Р. В. ВІДМОВА В НОТАРІАЛЬНОМУ ПОСВІДЧЕННІ ПРАВочИНІВ ПРО ВІДЧУЖЕННЯ ЖИТЛА.....	38
Райчева Д. В. ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	41
Трофіменко І. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУДОВОГО ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВочИНІВ.....	43
Яремчук Н. В. МОРАЛЬНА ШКОДА І ПРАВА СПОЖИВАЧА	46

НАПРЯМ 4. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Малиновська Т. М. ПРИНЦИПИ БАНКІВСЬКОГО КОНТРОЛЮ.....	48
---	----

НАПРЯМ 5. ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зінченко О. В. ПЕНСІЙНЕ ПИТАННЯ В КОНСТИТУЦІЯХ КРАЇН АФРИКИ (НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ ЗАМБІЯ).....	50
Назаревич І. І. ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕДОПУЩЕННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРИНЦИПУ У СФЕРІ ПРАЦІ ТА ЗАНЯТЬ.....	52

НАПРЯМ 6. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Лісова Т. В. КОНСОЛІДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ФОРМА ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВІДТВОРЕННЯ	55
Попухович О. М. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВОЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ ФУНКЦІЇ.....	57
Світнік Т. М. ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ В НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ»	59
Шершун С. М. ВИЗНАЧЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ОБ'ЄКТА СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ	61

НАПРЯМ 7. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Голоядова Т. О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....	64
Дегтярьова С. В. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ І МИТНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ	65

Дорожняк О. С. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	67
Мамай І. В. ПРАВОВА ПРИРОДА ОПЛАТИ ПОСЛУГ ОПШКУНА ТА ПІКЛУВАЛЬНИКА ЗА УКРАЇНСЬКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	69
Марченко О. В. ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	70
Пацалюк О. В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ НАРОДНОЇ МІЛІЦІЇ УНР ЗА ЧАСІВ ДИРЕКТОРІЇ	72
Приймак Є. В. УСКЛАДНЕННЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ПРИ ВИКОНАННІ НИМИ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	74
Рибак В. А. ВИДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	76
Титко А. В. ПОСИЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ	78
Штучний В. В. ЕТИМОЛОГІЯ ТА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПУ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ	80
 НАПРЯМ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО	
Єрмак О. В. КОНФІСКАЦІЯ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	83
Кудлай К. В. НОВІТНІ ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ СУТЕНЕРСТВУ АБО ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ	85
Шпіляревич В. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХОДИ ПОКАРАННЯ: КРИТЕРІЇ СХОЖОСТІ ТА ВІДМІННОСТІ.....	87
 НАПРЯМ 9. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Горбачев В. П. УКАЗАННЯ ПРОКУРОРА СЛЕДОВАТЕЛЮ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕСЕ 2-Й ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.	89
Грига М. А. ПРО РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ЕКСПЕРТІВ ПІД ЧАС КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПИСІВ, ВИКОНАНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІЧНИХ ПРИЙОМІВ	92
Жерж Н. А. ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВИВЧЕННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ..	94

Здоровенко М. О. НЕЗАКОННИЙ ОБІГ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ЯК НЕБЕЗПЕЧНЕ СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ.....	97
Кимлик Н. В., Кимлик Р. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ.....	100
Литвяк В. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ТРУПА НА МІСЦІ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ.....	103
Лойчук Л. Ю. УЧАСТЬ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ТА МАЛОЛІТНЬОГО СВІДКА У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ.....	105
Макаренко М. М. ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ ЕЛЕКТРОННИХ СИСТЕМ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗНИЩЕННЯМ, ПІДРОБКОЮ АБО ЗАМІНОЮ НОМЕРІВ ВУЗЛІВ ТА АГРЕГАТІВ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ.....	108
Максимишин Н. М. ТАКТИКА ДОПИТУ ЗАХИСНИКОМ СВІДКІВ ОБВИНУВАЧЕННЯ.....	110
Сірко Б. П. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ЩОДО ДОКАЗУВАННЯ ВИНИ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ.....	112
Супруненко А. М. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ОСІБ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ ОРД.....	115
Чуб А. В. ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ ЯК ЗАСІБ КРИМІНАЛЬНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ.....	118
Юрчишин В. М. СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ, ЩО ДІЮТЬ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ.....	119
НАПРЯМ 10. СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА	
Дядечко Я. І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ.....	122
Зайцева А. С. ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИСДИКЦІЇ СУДІВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ.....	125
НАПРЯМ 11. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО	
Давидова Н. О. ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В США: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	128
Колеснікова М. В., Стеблянка А. В. ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ..	131
Хостюк І. В. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	133
Майхір А. А., Шевченко Д. В. МИТНІ АУКЦІОНИ ЯК ОСНОВНИЙ ДОХІД БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПОСЕРЕДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	136

НАПРЯМ 11. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Давидова Н. О., кандидат юридичних наук, доцент

Університет сучасних знань
м. Київ, Україна

ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В США: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

В колоніальний період підготовка священників була головною метою перших університетів Сполучених Штатів, оскільки віросповідання займало значне місце в суспільному житті. Першим закладом вищої освіти в Сполучених Штатах в 1636 р. став Гарвард, який отримав назву на честь його благодійника. Спочатку університет готував священників, але випускники часто працювали у сфері права, медицини, в уряді та в бізнесі. Коледж Уільяма та Мері було засновано урядом Вірджинії в 1693 році, який фінансувався за рахунок введення спеціального податку на потпон та щорічних асигнувань. Йельський коледж виник в 1701 році, а в 1716 році змінив місце розташування на Нью Хейвен (штат Коннектикут) [1, с. 1-25].

На початковому етапі розвитку американська вища освіта вважала себе відстороненою від правового регулювання, а іноді навіть вище такого регулювання. Причини такого особливого статусу слід шукати в історії: вища освіта (особливо приватна) розглядалась як унікальна інституція, що здатна здійснювати свою діяльність на засадах саморегулювання, заснованого на звичаях, узвичаєннях, традиціях та приватноправовому договорі. Світ університетської науки був як Вікторіанський клуб джентльменів, внутрішнє управління яким та священна територія якого не могли бути порушеною сторонньою особою [2, с. 9]. Автономія була базовим принципом, а університет розглядався як приватна організація; сторонні особи не мали компетенції для втручання в університетське життя. Основний юридичний нагляд за університетами здійснювали суди, які також неохоче втручались у цю сферу, превалюючою судовою доктриною того часу була *in loco parentis* [3, с. 791], що означає, що адміністрація університету діє в інтересах студента за аналогією дії батьків в інтересах дитини. З 1800-х років до 1960 р. університети могли регулювати приватне життя студентів, включаючи свободу слова, свободу асоціацій та застосовувати дисциплінарні стягнення без дотримання клаузули Чотирнадцятої поправки до Конституції про належну правову процедуру [4, с. 66-67]. Красномовною справою, що розкриває суть принципу *in loco parentis*, є *Gott v. Berea College* (156 Ky. 376, 161 S.W. 204 (1913)), в якій Апеляційний суд штату Кентуки визнав за університетом право обмежити своїх студентів у праві відвідувати ресторан неподалік навчального закладу. Після декількох випадків відрахування студентів за порушення нововведеного правила кількість відвідувачів закладу харчування істотно скоротилась. Містер Готт, власник ресторану, подав позов до коледжу Берей про скасування обмеження на відвідування. Суд залишив правило в силі, аргументуючи свою позицію тим, що коледж має над студентами таку ж владу як батьки над своїми дітьми, а тому може обмежувати поведінку студентів, якщо це, на думку коледжу, йде їм на користь. Єдиним виключенням є випадки, коли встановлені правила є незаконними або порушують публічний порядок. Жодне з цих виключень не мало місце, на думку суду, в ситуації з обмеженням відвідування ресторану. Справа *Gott* визначила щонайменше на подальші 50 років вектор розвитку правовідносин між університетом та студентами, в якому судова влада утримувалась від втручання у вирішення внутрішньо університетських питань, що умовно називається концепція «судової поваги».

В 1928 р. Апеляційний суд штату Нью Йорк продовжив принцип *in loco parentis* в справі *Anthony v. Syracuse University* (224 App. Div. 487 (N.Y. App. Div. 1928)). Предметом спору була підстава для відрахування Біатрис Ентоні із Університету Сиракузи, яка була дивним чином сформульована «Ентоні не є звичайною дівчиною із Сиракузи». Позивач аргументувала незаконність відрахування тим, що університет мав з нею договірні стосунки, які були порушені адміністрацією. Суд погодився, що вступ до університету викликає виникнення договірних відносин, але адміністрація університету має широкі дискреційні повноваження при вирішенні, яка поведінка є неприпустимою в освітній інституції. Університети отримали майже безмежну свободу у формулюванні та тлумаченні умов договору, а саме навчання в

університеті було не правом, а привілеєм студентом, який можна було обмежити без пояснення причин.

Кінець доктрини *in loco parentis* поклала справа *Dixon v. Alabama* (*Dixon v. Alabama*, 294 F. 2d 150 (5th Cir. 1961)), в якій Апеляційний суд п'ятого округу визнав незаконним відрахування Джона Діксона та п'яти інших афроамериканських студентів без проведення належної правової процедури. Адміністрація, керуючись сталою на той час практикою *in loco parentis* просто відрахувала студентів без проведення слухання та без вказування причин, хоча справжньою підставою стала їх участь у демонстрації на захист громадянських прав. Суд вказав, що відвідування коледжу не є конституційно захищеним правом, але позбавлення позивачів статусу студента є незаконним. Влада коледжу не є безмежною, він не може приймати свавільні рішення лише посиланням на доктрину *in loco parentis*. У цій справі суд виробив мінімальний стандарт належної правової процедури при розгляді адміністрацією справ про ганебну поведінку студентів: (1) посадові особи повинні письмово подати студенту обвинувачення у його ганебній поведінці; (2) студенту повинні бути надані імена осіб, що свідчили проти нього, та письмові показання свідків; (3) провести слухання з наданням студенту можливості спростувати обвинувачення; (4) якщо слухання було проведено не перед Вченою радою, то результати слухання треба довести до її відома у формі повідомлення, яке є відкритим для ознайомлення студентом.

У другій половині ХХ ст. правове регулювання відносин між університетом та студентом змінилось. Етап доктрини *in loco parentis* завершився і настала «ера спостереження» [5, с. 91], тобто університети дистанціювались від регулювання поведінки студента та спостерігали без втручання та встановлення імперативних правил. В справі *Bradshaw v. Rawlings* (612 F.2d 135 (3rd Cir. 1979)) Апеляційний суд третього округу відмовився покласти відповідальність на Коледж Делавар Велі за пошкодження, отримані студентом на пікніку, який влаштувала освітня інституція. Травма стала результатом наїзду автомобіля, яким керував інший студент у стані алкогольного сп'яніння. Коледж не вважав себе зобов'язаним відповідати за делікт, оскільки не несе відповідальності за дії свої студентів, вчинені з необережності. Суд зазначив: «Адміністрація коледжу більше не контролює широку сферу суспільної моралі. В минулому коледж міг запроваджувати жорсткі норми, користуючись доктриною *in loco parentis*, але сьогодні студенти енергійно заявляють про право самостійно контролювати своє життя».

Починаючи з 1980-х років почався наступний етап правового регулювання університетського життя та взаємовідносин університету та студентів, що умовно називається «ера обов'язку». Цей етап характеризується пошуком балансу між владними повноваженнями університету та свободою студентів, виробляються принципи спільної відповідальності за безпеку та пошкодження [6, с. 157]. В справі *Furek v. University of Delaware* (594 A.2d 506 (Del.1991)) студент Джефрі Фурек звинуватив Університету Делавар в необережності, що призвели до опіків як результат інциденту в студентському клубі. Апеляційний суд другого округу визнав, що «університет не є гарантом безпеки студентів, також він не є поліцейським, що слідкує за моральністю студентів. Тим не менше він має обов'язок регулювати та передбачати небезпечні види діяльності, що мають місце на його території».

Сучасний етап правовідносин між університетом та студентом пропонується називати «ера сприяння» [6, с. 163], університет надає правила для прийняття рішень та закріплює наслідки за порушення цих правил студентами. Наприклад, довідник студента Гарвардського університету говорить, що університет очікує від студентів зрілої поведінки; це очікування включає в себе відповідальність самого студента за прийняті ним рішення стосовно фізичного та психічного здоров'я [7].

В другій половині ХХ ст. спостерігалась інтенсифікація правового регулювання відносин у сфері вищої освіти. Федеральний уряд та Конгрес, уряди та легіслатури штатів стали приймати нормативні документи, спрямовані на все більше обмеження університетської автономії. Студенти, викладачі, сторонні особи стали частіше заявляти в суді про порушення їх прав, а суди, в свою чергу, відійшли від практики невтручання в університетське життя і активно стали долучатись до правотворчого процесу у сфері вищої освіти через запровадження судових прецедентів.

Коло судових справ, де задіяні учасники освітнього процесу, ставало все ширшим. З'являлись судові прецеденти, в яких студенти подають позови до ВНЗ про відшкодування шкоди, завданої звинуваченням в плагіаті або в результаті звинувачення в неналежному використанні університетської комп'ютерної мережі; позови про заперечення проти

обов'язкового платежу за розміщення студентів в гуртожитку; позови жертв переслідувань до інституцій або професорів, що винні в порушенні спокою; позови студентів-інвалідів проти свого ВНЗ або реабілітаційного центру штату щодо розміру матеріальної допомоги на освіту; студенти, що стали жертвою насильства подають позови до своїх інституцій про незабезпечення умов безпеки на території університету; батьки подають позови до університету після того, як їх дитина вчинила самогубство; колишні студенти в разі проведення процедури банкрута таких осіб позиваються до університету про звільнення їх від обов'язку сплачувати позику на навчання; студенти, що підтримують права тварин, подавали позови до дослідницької лабораторії університету про зменшення чи заборону використання тварин. Університетські професори демонструють не меншу активність у судовому захисті своїх прав, зокрема судовій практиці відомі позови професора до університету про скасування зміни кабінету чи лабораторії або про відшкодування шкоди, завданої знищенням університетом матеріалів при переміщенні робочого місця професора; група викладачів позивалась до університету про скасування рішення, яким було вилучено з навчального плану курсу про вивчення прав жінок, аргументуючи тим, що має місце дискримінація за ознакою статі та порушення права на свободу слова [2, с. 5].

На підставі викладеного можна зробити **висновок**, що з моменту заснування перших американських університетів у XVII ст. до середини XX ст. поширеною була концепція судової поваги до університетів та академічної спільноти, суди намагались уникати розгляду спорів між учасниками освітнього процесу, вважаючи, що не мають належних знань для цього, а університет володів високим ступенем інституційної автономії, в тому числі і від втручання суду. В XIX ст. превалюючою була доктрина *in loco parentis*, згідно з якою університет виконував роль батьків по відношенню до своїх студентів. Потім правове регулювання взаємовідносини між університетом та студентом послідовно трансформувались та пройшли етап «спостереження університетом», «обов'язку університету забезпечити безпеку» та «сприяння університетом». В XX ст. соціальні зміни та технічний прогрес здійснили істотний вплив на сферу вищої освіти, що призвело до інтенсифікації правового регулювання, в першу чергу у формі судових прецедентів.

Література:

1. Roger L. Geiger, *The History of American Higher Education: Learning and Culture from the Founding to World War II*: Princeton University Press, 2014. – 584 p.
2. William A. Kaplin, Barbara A. Lee. *The Law of Higher Education: a Comprehensive Guide to Legal Implications of Administrative Decision Making*, 5th Edition. Volume 1. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2013. – 1075 p.
3. *In loco parentis* – (лат. тимчасовий представник дитини) Див. *Black's Law Dictionary*, 7th ed. West Group, Minnesota, 1999. – 1738 p.
4. Philip Lee. *The Curious Life of In Loco Parentis at American Universities // Higher Education in Review*. – 2011. – No 8. – P. 65-90.
5. William A. Kaplin, Barbara A. Lee. *The law of higher education (4th ed. Student Version)*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2007. – 748 p.
6. Bickel, R. D., & Peter F. Lake, P. F. *The rights and responsibilities of the modern university: Who assumes the risk of college life?* Durham, NC: Carolina Academic Press, 1999. – 243 p.
7. *Handbook for students. Standards of conduct in the Harvard Community* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://handbook.fas.harvard.edu/>

Міжнародна науково-практична конференція

«РОЛЬ ПРАВА ТА ЗАКОНУ
В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

13-14 лютого 2015 р.
м. Київ

Видавець – ГО «Центр правових наукових досліджень»
електронна пошта: infocpnd@gmail.com, електронна сторінка: www.cpnd.org.ua
Підписано до друку 16.02.2015 р. Здано до друку 17.02.2015 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 8,14.
Тираж 100 прим. Зам. № 1702-15.